

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч.

МАЙ

17

ВТОРНИК

№ 114 (4598).

Өртээ 20 көп.

Совет эртемнің болгаш техниканың тиелелгеи шылгараңгай

СЭТА-ның дыңнады

Октаргайның делгеминче кижиниң ужу-дарын белеткээр талазы-биле эртем-шинчилел болгаш дуржулга-конструктор ажыдарын сөөлү чылдарның дургузунда Совет Эвилелинде чорудуп турар.

Чернин дензилери болгаш хемчээлдери улуг кылдымал спутниктерин (эдеринчилерин) тургузар талазы-биле Совет Эвилелинин чедиш-киннери, элээн каш тонна дензиге спутникти чогуур оруунга үндүрүп шыдаар аргалыг күчү-лүг ракета-чедирикчинин шенелдизин чедиш-инини-биле чорутканы болза октаргайның делгеминге кижиниң үр үеде ужударына таарыштырган космиктиг корабльди тургузарынче болгаш оң шенелдери кылып эгелээринче кирер арганы берген.

1960 чылдың май 15-те космиктиг ракетаны Чернин спутниги кылдыр чогуур орукке салып үндүрерин Совет Эвилелинде боттандырган. Алдыңган медээлерин ёзууга алгыра, корабль-спутникти саналга ёзууга Чернин кырында 320 хире км бедикте ужулар орукта чедир салып үндүргөн турган, оон соонда ол болза чедирикчи-ракетаның сөөлүг чадазындан хоорулу берген. Чернин корабль-спутнигиниң черин бир дескинериниң эге үези 91 минута болуп турар. Оон оруунун экваторун дужунга хамаарыштыр ийленчээ 65 градуска ден. Корабль-спутниктин дензизи чедирикчи-ракетаның сөөлүг чадазын кири санаваска 4 тонна 540 кг болуп турар. Корабль-спутникте кижини чорашан дижит кылдыр оң дензизин ол хевээр кылгаш таарыштырып каан хаагыл хааржакты тургускан, анчангаш мында кижиниң келир үеде ужу-дарына эргежок чугула бүгү-ле дерилгелерин кылган, оон мынай язы-буру аппаратура база бар, оон дензизи одалга алыр үндезин-биле кады 1477 кг болуп турар.

Корабль-спутниктин айымл чок ужу-дарын болгаш оң ужудушкунун башкаарын, оон черге дедир элп келирин база ужудушкун үе-зинде кижиге эргежок чугула негелдери хандырып турар индиги корабль-спутникти аждадап кылдырынга болгаш хынап көөрүнге бо салып үндүрүшкүн таарыштыртырган. Октаргайга кижиниң аймыл чокка ужу-дарын хандырып турар идегалдыг космиктиг корабль-дерини тургузарынын талазы-биле нарын ажы-дарынын эгези бо салып үндүрүшкүн-биле салдын-ган.

Корабль-спутниктен эргежок чугула сан-медээлер алдынгылаан соонда 2,5 тонна хире дензиге демги үстүнде айтылган хаагыл хааржакты корабль-спутниктен хооруп ангылаарын боттандырган турар. Бо удаада кижини аңаа чоруунга таарыштыр кылдырган хаагыл хааржакты черге элп келири көрдүм-мээн, анчангаш ол хааржакты аждадап турарынын кайы хире идегалдын хынаанын соонда база корабль-спутниктен оң ангылаан бергеннин соонда мүн хаагыл хааржак, база ол ышкаш корабль-спутник боду, Черден команда бергеннин соонда кудулап бадып эгелээр болгаш атмосфераның дыгыш каттарынче киргеннин соонда олар ужудушкунун соксадып, өртөнн бээрлер.

19,995 мегагерц частотада аждадап турар «Сигнал» деп радио-дамчыдыкчынын корабль-спутникте тургускан, ол болза медээлерни теле-фон-даа, телеграф-даа хевирлиг кылдыр дамчыдаар.

«Сигнал» деп радио-дамчыдыкчызындан ангыла ол корабль-спутникте болза, тургустунган приборларның ажылының дугайында медээ-лерни Черге дамчыдырынга болгаш оруктуг өскерлер чүдүлери ылавылалды-биле хем-чээринге таарыштырган тускай радио-тургуз-галары база тургускан. Спутниктин эртем бол-гаш хемчээлге талазы-биле аппараттарын-ның одалгазы токтуг химиктиг үндезинери-биле база хун чымынга аждадаар батарея-лар-биле боттандырынып турар.

Корабль-спутниктен алдыңган баштайгы сан-медээлерин аждадап кылганы мында тур-гускулааи аппараттарын таарымчалыг ажда-дап турарын көргүскөн. Корабль-спутникти чер кырында станциялар доктаамал хайгаарып көрүп турар.

6 шак 11 минута турда корабль-спутник Москваның кыры-биле ужудуп эрткен. Москваның шагы-биле 7 шак 38 минута турда совет корабль-спутник Парижтиң кыры-биле ужудуп эрткен. Корабль-спутник Ленинградтың кыры-биле 7 шак 43 минутта ужудуп эрткен. Москваның шагы-биле 10 шак 36 ми-нута турда ул корабль-спутник Нью-Йорктун кыры-биле ужудуп эрткен.

Май 15-тиң хүнүнде 21 шак 12 минута тур-да корабль-спутник болза Владивосток хоорайнын районунга муруну-чөөн угланышкын-ныг кылдыр анаа каракка көзүлгүзүн.

Шыңгызы-биле сагындырар херек

Совет Эвилелинин деваскээринге америк шпюн самолёттун дерини үндүрерин болгаш АКШ-тын күрүе секретары Гертериниң мадыр арын чок бужар меделегилерин дугайында Бай-Хаактын райулеттер комбинатында партия эге организаацияның секретары эш Молчанов ажылчы-лардың митингине толаргай илетке берген.

Америк империализмнин тынчаар арга чок дерини, бужар болгаш кара сагыштыг үндүрелдеринге удуз илеткезешкини комбинаттың бүгү ажылчылары илергейлээр. Ажылчы эш Попов митингиге мыр-чээр меделгээ:

Агрессияны күш-ажыл-биле согар

Даг экспедицияның дуулаар бүдүрүлгелериниң ажылчылары, инженер-техниктиг ажылдакчылары боттарынын калууна долдуру олурганнар. Олар АКШ-тын күрүе секретары дээрги Гертериниң иштүрүле күрүе департаментинин Совет Эвилелинге, тайбыга удуз ужу-дуржок меделегилерин сыйлап, анаа улур шиптирлиг удураанышкынын кылдыр дээш чыгып келгени ол.

Митингилер экспедициянын АТБ-аның начальниги эш Новиков айткыш, меделгел кылдып түве чу-галалары-биле ССРЭ-ниң Дээди Сове-дия депутат эш С. К. Токага сөс берген. Илеткелчи В. И. Ленининиң «Турттуугениден бээр 90 чыл бол-ганмы, май 1-ниң байыралын таарыштыр турттуу» оон иштинде бистин областын ажда-ишчилериниң чаа-чаа тилдигелериниң дугайын долтуу-биле чугалалашкан, амер-ик агаар шпюнуун диверсиялыг үндүрелдеринге болгаш анаа хол-баштыр АКШ-тын күрүе секретары Гертериниң кылган агрессия медел-егилге удуз шиптирлиг удурааныш-кынын кылдырып митингилер кир-жикчилерин кыйгырган.

Бир дугаарында АТБ-нын эдилел эргелээр чериниң начальниги эш Ве-селовский сөс ап түве чугалалар.

Америк департаментиниң удуз-туучуларынын дайызырак полити-казын шыгыны буруу шаап, бистин туртувустун деваскээринче оларын кылган шпюнуу ужудушкуну биске шуут өчүк-чөгээлиг хал-дашкын кылдыр көргөш, орта алу-чуг согушкун кылдыр улам-на бе-

АКШ-тын дайызырак идегет-териниң калталыг үндүрелдеринге удуз бодумуң үнүмү бүгү совет кижилерини күштүг киленинге ка-дып тур мен. Америк дайызырак-тарга боттарынын деваскээрини өш-биде берип турар Турциянын, Паки-станың болгаш Норвегияның чазак-тары шыгыны харымсалганы база хүдээр апар. Америк шпюн само-лёттарын салып үндүрүп турар совет чазактарын ууткаар херек. Совет чазактарын тайбынга ынактыл-дыг ленинчи даштык политиказын шиптирлиг хемчеглерин сеткилде-ни ханызындан улуг чогаарла-нышкын-биле деткип тур мен.

АКШ-та дайызырак болгаш реаксымыл карангы күштериниң бужар дерини үндүрелдерин ажилчы эш Третьяков шыгыны буруу шап-тышкан, СЭКП ТБ-ның июль Пле-нумуна белеттиг ужуражыр дээш хун бүрдү ийи норманы күтүлдериң хүдээген.

Район төвүнге болган митингиге илеткеди облукскомунуң секретары Изындын алгы заводунуң эр, херөөнчү ажылчылары, инженер-техниктиг ажылдакчылары америк дайызырак идегеттерин өчүк-чөгээлиг бужар үндүрелдериниң хей кижиниң митингизинге өш шыгыны буруу шапканылар. Заводтун хоочун ажилчыны эш Хүрехлеп сөс алган:

Бистин социалистиг мыак Тө-рөөн туртувустун кымыгаарын бо чылдым май 1-ге дээрбечи оор ёзу-биле үрөөн америк шпюн самолётту ракетаны баштайгы адимышкын-биле андара алдып бадырған алдары совет солдаттарымга, офицерлеримге өөрүп четтиргенини түрөөнниң ха-нызындан илередип, оларга инг ба-

Дараазында түве чугалалар иштер бужгалар Суховская, даг экспедиция-зынын эргелелиниң начальниги эш Богомолов үстүнде түве чугалалар ораторларын деткип турарын илер-гейлештирди, америк империалистер-ниң дайын кысыкчы планлары чүд-дээ болбайн буступ дужер дээриниң бустуредип, бистин туртувусте ха-даан дайын кезээде өлүмүң согуш-куну алыр деп чугалалар.

Митингилер киржикчилери америк империалистерниң Совет Эвилелинге удуз кылганы өчүк-чөгээлиге удураанышкынын резолюциязын хүдээп алган.

ДӨРТ УЛУГ КҮРҮНЭЛЕРНИҢ БАШТЫҢНАРЫНЫҢ ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛЫНЧЕ

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң Парижде чорупканы

Май 14-түд өртөннөдө Внуково аэродромунга дык хей ийиң чыла-ган. Москваның ажилчы чоннарын хей саныг төлөөкчилери, күрүе-ниң болгаш хей-шпюнуң ажилдак-чылары, а ол мынаш даштык дипло-маттар, совет болгаш даштык парламанын корреспондентлери аада чымылганнар.

Внуково аэродрому Совет Эвилелиниң күрүе туктары-биле шиме-кен. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүле-линиң Даргазы Н. С. Хрущевту моск-вичлар дөрт улуг күрүнеелерин баштынаарынын чөвүлөл хуралычче түретиң ханымында, чылым-биле үдөөшөр.

Төлөөлериң келжигүнери ССРЭ-нин даштык херектер министри А. А. Громыко болгаш ССРЭ-ниң ка-галал министри Р. Я. Малиновский,

а олымшаш төлөөлериң чөвүлекчи-лери болгаш эксперттери бедик деп-недиң чөвүлөл хуралычче Совет ча-зактың баштына-биле кады чоруп-канылар.

Эштер А. Б. Аристов, Л. П. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, О. В. Кууси-нен, Н. А. Мухомин, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, П. И. Поспелов, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазынын оралакчылары Н. С. Хрущев, М. Р. Рахманов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын харымсалгалыг ажылдакчылары, Францияда туруп турар дык хей чурттарың дипломаттыг төлөөкчи-лери Н. С. Хрущевту база уткаан-нар.

Чөвүлөл хуралдың киржикчилери чурттар — дөрт күрүнеелерин тук-тары-биле аэродрому шимеп каан. Совет чазактын баштынагы алдар кылдыр хүдүлүг танымалыг ас-каатан.

Н. С. Хрущев хүндүт танымалыг олдуруларын эртин турар үеде ССРЭ-ниң болгаш Франциянын күрү-не гимналияны күтүскөн. Оон соон-да тускай тургускан микрофонга сөс чедерген.

Совет чазактың баштык микро-фонга баргаш, меделгел кылган.

оралакчылары А. Ф. Засядко, В. Н. Новиков, Д. Ф. Устинов. ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунуң Секретары М. П. Георгадзе, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң ке-жигүнери А. А. Андреев, С. М. Бузенин, ССРЭ-ниң министрлери, төп эргелел болгаш албан черлери-ниң улуртукчулары, ССРЭ-ниң бол-гаш Россия Федерациязынын Дээди Советтериниң депутаттары, Совет Эвилелиниң маршалдары, хей-ниини организаацияларынын улуртукчулары, эртемни болгаш культураның ажил-дакчылары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ССРЭ-ниң Даш-

тык херектер министерствоууну харымсалгалыг ажылдакчылары ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевту үдөөшөр. Совет чазактын баштынагы Н. С. Хрущев ужулуп үндүрериниң муру-нунда үдөөшөр-биле чылым-биле байырлашкан. Совет найымсалдыг ажилчы чоннарын хей саныг тө-лөөкчилериниң турган черинге ол чокшунулап чеде берге, дипломаттыг адыш чазакшынын чангылашы үг-ген. Орук-суур ажи чедерин, болуп чөвүлөл хуралга чедишкилерлиг болурун Никита Сергеевич Хрущевка москвачылар күтөп турганнар.

«И-18» самолёт агаарга кел-дүрүлгөш, барымы чүкче уткаан кы-лайтышкан.

(СЭТА).

Н. С. Хрущевтуң Парижде чеде бергени

ПАРИЖ. (СЭТА тускай корр.). Дөрт улуг күрүнеелерин баштына-арынын чөвүлөл хуралыга киржир-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүле-линиң Даргазы Н. С. Хрущев Па-рижде май 14-те чеде берген.

Совет төлөөлериң келжигүнери даштык херектер министри А. А. Громыко, камгалал министри Р. Я. Малиновский болгаш Совет чазактын баштынагы удуз чоруту кижилер база мыла чеде бергенер.

Француз чазактын мурунунда ми-нистр Руже Фро болгаш даштык хер-ектерини министрствоуунуң ажил-дакчылары Н. С. Хрущевту Орли аэ-родромуна көзүп уткап алганнар. ССРЭ-ниң Францияда элчини С. А. Виноградов, совет элчин чериниң

харымсалгалыг ажылдакчылары, Францияда туруп турар дык хей чурттарың дипломаттыг төлөөкчи-лери Н. С. Хрущевту база уткаан-нар.

Чөвүлөл хуралдың киржикчилери чурттар — дөрт күрүнеелерин тук-тары-биле аэродрому шимеп каан. Совет чазактын баштынагы алдар кылдыр хүдүлүг танымалыг ас-каатан.

Н. С. Хрущев хүндүт танымалыг олдуруларын эртин турар үеде ССРЭ-ниң болгаш Франциянын күрү-не гимналияны күтүскөн. Оон соон-да тускай тургускан микрофонга сөс чедерген.

Совет чазактың баштык микро-фонга баргаш, меделгел кылган.

харымсалгалыг ажылдакчылары, Францияда туруп турар дык хей чурттарың дипломаттыг төлөөкчи-лери Н. С. Хрущевту база уткаан-нар.

Чөвүлөл хуралдың киржикчилери чурттар — дөрт күрүнеелерин тук-тары-биле аэродрому шимеп каан. Совет чазактын баштынагы алдар кылдыр хүдүлүг танымалыг ас-каатан.

Н. С. Хрущев хүндүт танымалыг олдуруларын эртин турар үеде ССРЭ-ниң болгаш Франциянын күрү-не гимналияны күтүскөн. Оон соон-да тускай тургускан микрофонга сөс чедерген.

Совет чазактың баштык микро-фонга баргаш, меделгел кылган.

нык илеткейн тодаргай-биле күш-тедирип, «сөөк дайыны» апап эгелээринче, улустар аразынын бай-далын кадыкшыдырынга шалтыкта-рынче чүткүп турарлар дээрин бүт-күдөгө билдирер болгай.

Оларын күженишкенин чедиш-кин чок болуп болгаш чепселениш-киннери бүтү-ниги болгаш бүгү дужурери, делегейин ийги дайы-нынын артынчыларын ууткаары болгаш Германия-биле тайбың керөө-лүн чары, Чөөн болгаш Барымы чүктериниң аразына харымсаалар дээр ишкаш мыдыг айтырылганы чугалалаш көөр чорук бүгү-ниги-нин херөөнне ажилгы түндүктерин бээр дээринге эгелээр бис.

Дөрт күрүнеелериниң улуртукчу-ларынын ужурамышкынарынга бүгү делегейиниң улустары кайы хире удуз идегалды салып турарын бистер эки билер бис. Чөвүлөл хурал чедиш-кинниң болурун дээш, улустар аразы-нын дүшкүрүлүп чоруун улам кош-салдырынга, тайбынын болгаш улус-тарының аймыл чок чоруун быжы-лаштырып ол чедирин дээш Совет ча-зак бүгү-ле күженишкенин са-лыр.

Оон соонда ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы болгаш ону үзеп чоруту кижилер ССРЭ-ниң эл-чин черинче чорупканылар. Орли аэродромдан хоорайга чедир орук тургар француз найымсалдыг му-чун чурттакчылары Никита Сергеевич Хрущевка инг байырың чедирип турганнар.

Н. С. Хрущевтуң меделгели

Хүндүлүг кадымнар болгаш дээр-тилер!

Чокта чаа чоранындан дык хей өшк болгаш чымыл сактымышкына-рын мейзе арттырган хүндүлгөчө Франциянын найымсаллы Париже база каттап келгенин мээң сагымыга көчүтүл-ла таарымчалыг-дыр. Фран-цуз республиканың президентини Шарль де Голльга, Франциянын күрү-ле, хей-ниини ажилдакчыларына, бүгү француз улуска Францияга чо-руп турганымын үезинде өш-не чы-мыл, өш-найыралчы хүдөөп алымы-кын дээш, бисти ханымы-биле өөр-төк хей санын чагаалар болгаш байыр чедиринишкени дээш база

каттап өөрүп четтирерин күрөп тур мен.

Совет Эвилелиниң болгаш Француз Республикаынын улустары тайбынче, бистин чурттарымыстың аразың өш-найыралчы харымсааларын көг-жүдүп, быжылаарынче ажи-биле чүткүп турар дээрин улуг француз улустун дык хей төлөөкчилери-биле ужурамышкынары болгаш бесе-далар бүтүрелди-биле көргүскөн.

Президент де Голль-биле мээң кылган беседаларым дык хей ажи-гыт чүдүлери берген; чазактар баштынаарынын ужурамышкына-ры тайбыны быжылаарынын, улус-тар аразынын дүшкүрүлүп чоруун ча-

Совет кижилериниң килеңнээшкени

Чаа-хөлчүлериң сөзү

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Совет Эвилелиниң агаар делегейинге шургул киргеш, өлүмүг харымы алган америк самолёттун үндүрелдериниң болгаш мыдыг анымыл өчүк-чөг-ээлиг, дайызырак чоруктары уламчылар бис—деп АКШ-тын кү-рүе секретары Гертериниң медел-егил Чая-Хөл районунуң ажилчы-чон-нары буруу шаап, боттарынын киле-нээшкенин илереткенер.

Район төвүнге болган митингиге илеткеди облукскомунуң секретары

Г. В. Иванов кылган. Хамааты бол-гаш Ала-чурттуң Улуг дайымын киржикчи, инвалид Ф. Савченко-ну чугалаланы болза:

— Өчүк-чөгээлиг чорук кылдып, бистин агаар делегейиниң үрөөн америк самолёт херөгезиң «белен» алган. Ам-даа самолёттарын чорудар бис деп Гертериниң мелегей медел-егилге:—бисте чечир саныг ракеталар бар, күзөөшнери бээр бис деп Совет чазактын баштынагы медел-егилни бүгү совет улус-биле калы деткивишаан, тайбынын херөөнне чедишкенин болуруларын күтүдүм-өрүм Никита Сергеевич!—дээ.

Районунуң «Найрала» колхозка болган хей кижиниң киржикчилиг митингиге колхозчу Соскур-оол сөс алган:

— Бистин артелиндиң колхозчулары «сөөк дайынын» талаалачыларыга Совет чазактың шыгыны са-гыдырынын чангыс үн-биле деткип, 1960 чылда алган социалистиг хүд-дөөлөлгелерин ноябрь 1-ге чедир кү-седирин шиптирлөөшөр—деп ме-делгээ.

Империалистерниң өчүк-чөгээ-леринге удуз килеңнээшкени иле-реткен митингилер районунуң Ленин аттыг. «Бурунлар» колхозтарына база болган.

Р. ХУНАР-ООЛ.

Чоннуң килеңниг үннери

Америк чазактың өчүк-чөгээни-ге өвүр районун ажилчы чоннары улуг килеңнээшкенин илереткен. Районунуң «Кызыл туз» колхозунуң Хорумун-Ойга малчынарын хей кижиниң киржикчилиг митингизи бол-ган.

Совет чазактын баштынагы эш Н. С. Хрущевтуң совет болгаш даш-тык журналистер-биле беседалы-кы база ССРЭ-ниң Дээди Советиниң бешки сессиязыга түнөлү чү-гөөлөм танымал. Каш дапкыр кү-женишкенин ажилдаарын илерет-кен. Оон чугалаланы болза: Америк-аның дайызырак идегеттериниң өчүк-чөгээлиг үндүрелдерин харымы кылдыр улам эки аждадап, бо чы-лым төртүр 100 хойдан-на 150 хура-ганын, бир хойдан ортума-биле 3,7 кг дүктү кыргып алыр мен. Комму-нисттиг партиянын, Совет чазактың тайбың дээш ленинчи политиказын сеткилиниң ханымында детал, байырлап турар мен.

Өвүр районун ажилчы чоннары тайбынын херөөнне быжымы-биле туржуп, улам күженишкенин ажилдаарын шиптирлеп, СЭКП Төп Комитетиниң ам болур июль Плену-мунга чаа-чаа чедишкилерлиг ужурамы дээш улам белеткен хү-дөөлөлгелерин алган аждадап турар.

К. ХЕРТЕК.

АКШ-тын дайызырак идегеттериниң бужар бак өчүк-чөгээлиг үндүрелдеринге удуз даг экспедициязынын боттарынын ажилчынарын болгаш инженер-техник-тиг ажылдакчыларынын митингизи. Соодай талазында чозаачы И. М. Золотухиниң түве чугалалар турары. Фото В. Лутковтуу.

ЧАСКЫ ТАРЫЛГАНЫ ДҮРГЕН ДООЗАР

Хову турлаанда

Улуг-Хем районун ховуларында

«Күш-ажылдык хостуу» колхозунда Кожайда комплексинин бригадалары 800 га кызыл-тас тары планын май 7-де чакым дооскаш, мал чегинге херезаар үнүштөр тарыры 400 га черия аңдырып алган болгаш ам чакым үргүлүп турар.

Трактористер В. Рассохин, С. Кабанов, К. Анжир-оол, Н. Арапаев, Н. Волхов олар чакырмага нормазын үргүлүп 120 хуудан өрү, чамдыкта 200 хуу чедир күөсөдип турарлар.

Чакымчылар М. Шарин-оол, Т. Удувас, Т. Шоп, К. Уйук-оол, С. Доржу олар боттарынын ээл-чегеринде кызыл-тас тарыны чакырмага нормазын үргүлүп амыр күөсөдип турарлар. Уреинерини шоозайларга саваллар амылда Д. Дыртыкпай, Ш. Аянчмаа болгаш К. Уйук-кыс база могаг чок амылда турарлар.

Ш. ДАНЗЫРЫНМАЙ.

ССРЭ-нин Дээди Советинин бешки сессиясына Никита Сергеевич Хрущевтуу кылган иретинде Каз-Хем районун «Совет Тыва» колхозунун Чинге-Дагда хову бригадаларына колхоз даргазы О. Наксыла-оолдун тааныштырганын ховунун амыл-ишчилери улуг кичээгей-биле дыңдаанар.

Болхоотун муракчы тракторист Ю. Дамбра өс алган:

— Совет улустун чагай амылдары дөш Коммунисттик партиянын болгаш Совет чакынтын улуг салгын салымшыкына өөрүейн чүү чүөгө өөрүүр боор. Эрткен чылын 132 га кукурузанын га бүрүзүндөн-не 300 центнер ногаан массаны алган мен. Бо чылын 280 га кукурузаны тарымыр, оң га бүрүзүндөн-не 350 центнер ногаан массаны алырын болгаш хүн нормазын үргүлүп 150—

200 хуу күөсөдирини түлөндүм. Ол мөөң улугу болуун!— деп ол чүгалааза.

Трактористер Я. Даваа, Ч. Барашпай, чолаачы А. Чамбалдоо, чүдүрүкчү К. Кадарчы-оол, повар С. Эник болгаш еске-даа чүве чүгалааннар сессияга чүгалаашкан айтырыгдарын чактыс үн-биле дөткөп, эки амылдарын түлөнгөндөр.

Шалымчы беш хонукта хүн нормазын үргүлүп 160 хуу чедир күөсөдип келген тараа чажар агрегаттар тракторист Я. Даваага агрегаттар аразына шилчип чоруур Кызыл тукуту болгаш 75 рубльди, ол ышкаш чолаачы Чамбалдоо, чүдүрүкчү Кадарчы-оол оларга 75—75 рубльдин шанналын колхоз даргазы тывыскаш.

Б. БАЗЫР-ТАРАА.

Ленин аттыг колхозтун Демир-Сугда № 2 хову бригадасында тракторист эш Б. Середик чакы тарылагга эки күөүтүлери чедип ап турар. Ол 149 га күр черия аңдырган, 53,5 ганы чакырмага болгаш 140 амыл ганы иликтрөөн. Тракторист К. Хуурачпай 120 ганы аңдырган, 53 ганы чакырмага болгаш 120 ганы иликтрөөн. **Х. ЧАНЧЫП.**

Чаз-Хөл районунун Ленин аттыг колхозунда № 2 хову бригадасы эрте чажар тараа культураларынын тарылганын 7—8 амыл хуунеринде доозар дөш түлөнгөзүн күөсөткен. Нитиизин-биле 1246 га тараа культураларын тараан.

Тракторист Кара-оол «ДТ-54» трактор-биле хүнде 30 га норманы 60 га чедир чакырмага турган. «ДТ-28» трактор-биле Салчак-оол, Бүлөр олар хүн нормазын 150 хуу күөсөдип турганар.

Механизаторлар ам 350 га зеленка тарымыр черия белектеп турарлар.

М. АСПАН-ООЛ.

„СОВЕТ ТЫВА“ КОЛХОЗТА

Боксомолту Юрий Дамбыра—сурагдыг кукурузачы. Ол экир чылын Каз-Хем районда «Совет Тыва» колхозтун шалырынга кукурузаны олуртуруга, чакым

ажаарына- күзүн кезеринге дуржулгалыг механизатор Чечен-оол Карашпай-биле кады амылдаан. Олар гектар бүрүзүндөн-не 400

центнер ногаан массаны алганар.

«Совет Тыва» колхозтун Чинге-Дагда тараа шөлүндө ол ийн механизаторлар боттарынын тус-тус агрегаттарында белик бүдүрүчүлүг амылдап- хүнде 1,5—2 норманы күөсөдип турарлар. Олар эрте чажар тараа культураларын доозупкаш, кукуруза шөлүнге кээрлер.

Чурукта: 1. Юрий Дамбыранын агрегатынын дежигуерини. Мурнунда олурарлар (солгай таланын): чакымчы Буанды Кан-оол, тракторист Юрий Дамбыра, чакымчы Биче-оол Чимбин, артында турар чакымчы Сувак Багай-оол. 2. Агрегаттын тараа чакыртыры турары.

Сөзү болгаш фотоу **С. Тамбаный.**

Номчукчуларның бижип турары

Барыш-Хемчик районун «Большевик» колхозунун О. Кара-оол удуртка мал кажаалары болгаш малчынарга чуртталга бакчынары тулар эвенозу бо чылын шээр малга 12 кажаа болгаш 7 чуртталга бакчыны тулар планын. Эвеноз 10 бызаачы амылдап турар. Эвено апрель эгезинден бээр 4 кажааны тулуп, ажылгала кирген болгаш бир кажаанын, бир бакчының кол тулуун дооскаш.

Х. Натпит-оол.

Каз-Хем районун «Тиледеге» кезде ажыл-агый артелинин Шивилиг фермазында электростанция тулуун доозуп, ажылгала кирген. Амы уеде ферманы механизаторлар ажыл чорутууну тулар, ол ажыл чокку уеде доостур. Колхозтун Кара-Талда күш фермазында чакыгы ай хевирини, 210 дөрбөлчүн метр шөлдү күш кажааны тутунган болгаш колхоз төвүндө чаа столовая база ажыттынган.

К. Срат-оол.

Ол-ла районун «Тере-Хөл» колхозунун тулугулары бо чылын 16 чуртталга бакчынары тулуп, ажылгала кирген болгаш 6 бакчының тулуун чедир кылган. Оон амыда будурулганын 3 тулуун кылган. Колхозтун чаангайла мастерскаяның чакымчылары чыл эгезинден бээр 10300 рубльди э-херексөдөрин кылып, колхозчуларга саткан.

С. Седип.

Чоокта чаа Чен-Хемчик районун «Большевик» колхозунун муракчы хойжуну Х. Сангыстааннын тус амыга он чыл болганын байырап эрттирген. Бо аразында хойжу төрөөн колхозунга 2603 баш хураганы өстүрүп берген. Амы уеде баштай төрөөн 221 хондан 229 хураганы менди алган болгаш ук хойларын тарып боозаткан.

Н. Чыбан-оол.

Септекчилерниң салышкыны

Автомашиналарын септеериниң моон мурунда турган аргалары өргижирөөн болгаш автопарктини техниктиг белек турар чорутуун коофициентин чортуу кудаладып эгезлөө. Чеди чыл планын хуусаа бетинде күөсөдир талазы-биле чолаачыларның алган хулаалгелерини күөсөдөзүн хандырар төлөздө автомашиналарның септелгезин дүргөдери негеттинип келген.

АТН-ның администрация, партия организацияны бо айтырыгын септекчилерниң хурамына каш ууда тургузуп келген болгаш мастерскаяга төпчүткен септелгени организация дугайында чолаачыларын, септекчилериниң үндүрүп келген саналын дөткөп. Септелгени чолаачынын киржигезин чокка, төпчүткөн арга-биле чорудар кылдыр организация автомашиналарның септелгеге үр турар чоруун кызмат болгаш чолаачыларның дыштаныр шактарын чен ажылдарына таарымчалыг байдалды тургускаш.

Септелгени темпиз дүргөдөн болза-даа, оон шынары ам-даа куду дээрин айтыр херек. Чамдык кижилерниң амылга харымсалга чок болуп турарында септелгени шынары кудулап турар. Чижээ, дарганнар четтин кылган чүдүлери электен-не үрелип турар. Инчангаш септелгеге мастерскаяның бүгү кежигуерини кирешкен болганда ол чорук эскерлерниң амылга база-ла хамааржы, оларның амылын четсеп деп санады бээр болгай. Бистин мурунууста туруп турар кол соруга база септелгени шынарын ажажидери болуп, Тыва областын автотранспорт контораларынын аразына шилчир Кызыл тутун АТН-нин чедип алырына бистин эөлчөөвистик септекчилер боттарынын кызыл-тас күш-ажылы-биле эвеноз өсө салымшыкыны кирген дөрөнгө чоргарлаптыр бис.

Бирги кварталда эки күөүтүлери болуп, Тыва областын автотранспорт контораларынын аразына шилчир Кызыл тутун АТН-нин чедип алырына бистин эөлчөөвистик септекчилер боттарынын кызыл-тас күш-ажылы-биле эвеноз өсө салымшыкыны кирген дөрөнгө чоргарлаптыр бис.

Н. ГРИШЕНКО,
Мянуиск АТН-зында № 3 эөлчөгени начальниги.

ХАВАННАРНЫ ӨСТҮРҮП ТУРАР

С. Белек хаван ажаап өстүреринге кончук кызыл амылдап келген. СЭКП ТК-нын декабрь (1959 чылда) Пленумунун шийтирин амыдыралга ботандырар, хаваннарды баш сааны өстүрүшкөөн, эйт бүдүрерин көвүдөдир дөш ол улуг сорулганы салган. Хаван ажаакчымы эрткен чылын төрөөн 9 хаваннарның бирээзинден-не 17 хаван огулун алган.

Кыш, чак дургузунда хаваннарның ажаалганы баксыраван. Оларның күш-денгели ортумактан куду өсөт. Шала бичежек хаваннарны тускай өрөөдө ажаап турар. Хаван кажаанынын иштинде 15 клеткалар бар. Төрөөн болгаш төрүүсөн хаваннарны тус-тус клеткаларда ажаап турар.

Кышкы болгаш чакмы үелерде хаван ажаакчымы хаваннарның чыдынынга кургаг саваанын дөшөп, 2—3 хонгаш-ла ону солуп, кургагаш келген. Кухнага тарааны ол чымчды хайндыргаш, яны-бүрү чөмөр-биле амдан кир долааш, оон-биле хаваннарны хүнү-не чогуур шактарында чөмөрүп турар. Кажаанын ишти арыг-силги. Он ийн сонгалары калжа чырык-биле эки хандыртынган. Арыг агаар кирер 4 хоолалары база бар.

Төрүүр чокшудулаан хаваннарның ажаалганын ол улам күшөдөдирип, төрүүрүнү муруну чарымында олар-

ны клеткалардан 10—15, а төрөөн соонда 20—25 хонуктарда үндүр-бейн турар. Белек бо чылын эки өйт, сикенниг Шуйнуу Адыр-Карл-Суг ден черге хаваннарны чылагалдып, одараладып, немедде чөмөргөзгезин база чорудуп тургаш, эки семирткени чедип амыр дөш. Он төрөөн хавандан 110 хаван огул алдынган. Ол чеди чылдык ийги чылдында хаваннарның ийн катал оодлашканын чедип ап тургаш, хаван бүрүзүндөн эрткен чылдымыдан хей хаван огулун өстүрер дугайында социалистик күлөөлөгөн алган.

М. ОРУСПАЙ,
Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхоз.

Клеткаларда ажаап турар хаваннарның чыдынынга кургаг саваанын дөшөп, 2—3 хонгаш-ла ону солуп, кургагаш келген. Кухнага тарааны ол чымчды хайндыргаш, яны-бүрү чөмөр-биле амдан кир долааш, оон-биле хаваннарны хүнү-не чогуур шактарында чөмөрүп турар. Кажаанын ишти арыг-силги. Он ийн сонгалары калжа чырык-биле эки хандыртынган. Арыг агаар кирер 4 хоолалары база бар.

Чуртталга фондузунуң тудуунче болгаш ону ажылгала кииреринче улуг кичээгейни салыр

Коммунисттик партия болгаш Совет чааак чуртталга хандырлыгында четпестерин чайладып тургаш, чокку 10—12 чылдарың дургузунда чуртталга айтырын бүртүн шийтирилээр деп сорулганы салган. Чеди чыл планы-биле чуртка 650—660 миллион дөрбөлчүн метр шөлдү чуртталга бакчынарын тудуп, ажылгала киирери көрдүгөн.

Ол төгүлдү шийтирилери амыдыралга ботандырар дөш Кызыл хоорайнын партия, совет органныры сөөктү уеде ээзон амылдары кылган. Чеди чылдык бирги чылы — 1959 чылда хоорайга нитиизин-биле 15.391 дөрбөлчүн метр чуртталга шөлүн ажылгала киирер планын тургаш, 15.533-тү ажылгала киирген азы чуртталга тудуунун планын 100,9 хуу күөсөткен. Оң иштинде чүгө хоорай Советтин шөгүтү-биле 7.280 дөрбөлчүн метр чуртталга шөлүн ажылгала киирди. 260 амыг өт-бүзени коммунал чуртталга бакчыны-биле хандырған, 58 өт-бүзени чуртталга шөлүн калбарташ. Оон амыда, тус-тус албан организация болгаш бүдүрүлгө черлериниң шөгүтү-биле 3600 дөрбөлчүн метр шөлдү 144 чуртталга бакчынарын тудуп, ажылгала киирген. Иланга хоорайнын электростанцияны, иш заводу, машина-орук станцияны, «Коммунал тудуу» трези, автотрест, хоорайның херез-ле кооперация болгаш еске-даа бүдүрүлгө, албан черлери чуртталга тудуун ажылгала киирериниң планын өки күөсөткөндөр. Күрүнешин чедип дууламчымы-биле болгаш тудуунда шыжаарымы-биле эрткен чылын ээзон хей кижилер кууунда чуртталга бакчынарын тудуп алганар.

Чеди чылдык ийги чылының 1-ги кварталында чуртталга тудуулары база-ла чүгөөр чоруу турар. Чүгө күөсөккөни капитал тудуу кил-

диянын шөгүтү-биле 83 өт-бүзө-лер 2176 дөрбөлчүн метр шөлдү чуртталга бакчынарын алган, мычаарга 70 бакчынары чокку хуусаада ажылгала киирери-биле доозуп турар. Чуртталга тудуунун болгаш септелгезиниң талазы-биле «Коммунал тудуу» трези (эргелекчиси эш Зильберман, кол инженерини эш Гапонов) эки амылдап турар. Трест бирги кварталда чуртталга тудуун ажылгала киирериниң планын болгаш алган хулаалгелерин амыр күөсөдип, 44 бакчынарын тудуп кылган. Бирги кварталда тудуу программасы эки күөсөткөни дөш трестке СЭКП хоорайның болгаш хооруксөөккөни шийтир Кызыл тутун тывыскаш. «Тыва тудуу» трезиниң № 1 тудуу-монтаж эргелеги (начальниги эш Емельянин) бо чылын 39 бакчынарын ажылгала киирген.

Устүдө айтынган чамдык көргүзүлгө-биле чергелештер, чуртталга тудуунун чорудулааында улуг четпестер бар деп чүвени демделээр херек. Эрткен чылын чуртталга тудуунун планы нитиизин-биле күөсөткөндөр болза-даа, чамдык тудуу организациалары болгаш албан, бүдүрүлгө черлери бамдаттынган планнарын ыракта-ла четсеп күөсөткөндөр. «Тыва тудуу» трези тудуунун чыл планын күөсөткөөн болгаш алы-чөм бүдүрүлгелериниң амылчынарына безин 1190 дөрбөлчүн метр шөлдү чуртталга бакчынарын тудуун амдыга чедир-ле дооскаш. Бо чылдык бирги кварталында трест чуртталга тудуун ажылгала киирериниң планын шүүтүскен, мычаарга трезини № 2 тудуу-монтаж эргелеги (начальниги эш Пенковский) мынчага чедир чакымы-даа дөрбөлчүн метр чуртталга шөлүн ажылгала киир-бөөн. 96 аал ишти чурттаар бакчы-

ның херезлекчилер нитиизин, сүт заводу, инкубатор станцияны чакыг көпөөк-даа чарыгдывааннар, ол ышкаш облотрестбоекотун тудуу конторазы, сельхозтранстың автобазасы, Зелестик хөмүр даш шахтазы, № 2 чүк автотранспорт конторазы болгаш чамдык еске-даа организациалар чуртталга тудуун дыкка оожум чорудуп турар.

Чуртталга тудууларынын шынарын экижидип, чуртталгы чоңга бүтү талаларын өңгөп байдалдарын тургузарычче улуг кичээгейни салыры оза негеттинип турар. Илдың түрбүже, тудуу организациаларынын талазында чуртталга тудууларынын шынарын экижидеринче, тудуу амылдарынын бот-үнезин чингедерге салгы салбайн турарын демделээри чүгула. Эрткен чылын «Тыва тудуу» трезини Ленин кулун-чузунда ажылгала киирени 18 аал ишти чурттаар бакчыны одалга системаны четке кылбаан, хоорай үстүндө чаа суурда тутунган чуртталга бакчынарын кудуктар-биле хандырбаан. Ол ышкаш, хоорайны херезлекчилер нитиизин, сель-электронун, аэропорттун, сүт амыл-агы болгаш еске-даа черлерин чуртталга бакчынары улуг четпестерин турда-ла ажылгала киирерин-биле чуртталгалар амылга чедир чөптү негеделерини кылды турарлар. Илчанга хооруксөөккөни капитал тудуу килдия (начальниги эш Иванов), архитектор килдия (начальниги эш Деженков) техниктиг контролду багай чорудуп турарлар.

Чуртталга бакчынары-биле чоңун негеделери дүрген хандырар айтырыгын шийтирилээрде, чоңун тузуунда шыжаарымы-биле болгаш күрүне чөзөлүн-биле хууда чуртталга бакчынарын тудуун калбар-тыры чүгула болуп турар. Эрткен чылын чүгө күрүне чөзөлүн-биле 3600 дөрбөлчүн метр шөлдү 144 бакчынарын чуртталгалар хууунда тудуп алганар. Бо чылын замаатыларынын хууунда бакчы тудуу амырына күрүнен 1.350 муң

рубль түнүгү чөзөл бөөри көрдүгөн. Ол хөрөңгү-биле 11 муң амыг дөрбөлчүн метр шөлдү 440 бакчынарын тудуп, ажылгала киирер учурулут. Апрель 15-те турганин-биле амырга, хоорайга 4401 дөрбөлчүн метр шөлдү 128 бакчынарын тудуп турар болгаш чүгө 3 чуртталга бакчыны ажылгала кирген. Ажылчылар болгаш албан-хаакчылар боттарынга хууунда чуртталга бакчынарын тудуп алган оларын амылдап турар черлери бүтү таланы дууламчызын көргүөр хулаалгелерин. Илдың коллективтер бисте база бар. Чижээ, сельхозтранстың автобазасынын амылчынары амыге уеде 6 чуртталга бакчынарын тудуп турар, олар күрүнен чөзөлүн алгаш, мыл шертеден-биле бүртүн хандыртынган. Администрация чери оларга транспорт-биле үргүлүп дуулам турар. Бо талазы-биле № 2 чүк автотранспорт конторазы, мыл завод болгаш еске-даа чамдык коллективтер эки амылдап турарлар. А чамдык организациаларын удурткучулары оларга болдунар аргалар-биле дууламчызын улугу, моондак учураш-тыры турары калчак-даа таарымпас. Чижээ, мебель фабриказынын амылчыны Андрейченко чөзөл алгаш, бакчы тулар тудуу маймы белекпей алыры-биле эөлчөгөй шөлөөлө дилөөргө, администрация чери чөптөрөөвистиниң учурунда, тудуу маймы белекпей дөш болдуңуң турзы-биле тайгаже чоруп, күш-ажылдын сагылга-чурумун үрөөр учура таарымшкан. Шап илдың таарымгалар еске-даа черлерде бар. Хууунда чуртталга бакчыны тудуп турар амылчы, албан-хаакчыларга коллективтеринде болгаш салгы, транспорт организациаларында шеф дууламчызы болгаш тудуу материалдары, транспорт дөш мышка еске-даа чүдүлгө дууламчызы эргөжек чүгула.

Ажылчы чоңнар чуртталга байдалын моон сонгаар улам эскижериниң сорулганын чүгө чуртталга тудуунун темчээлин улгатыра-

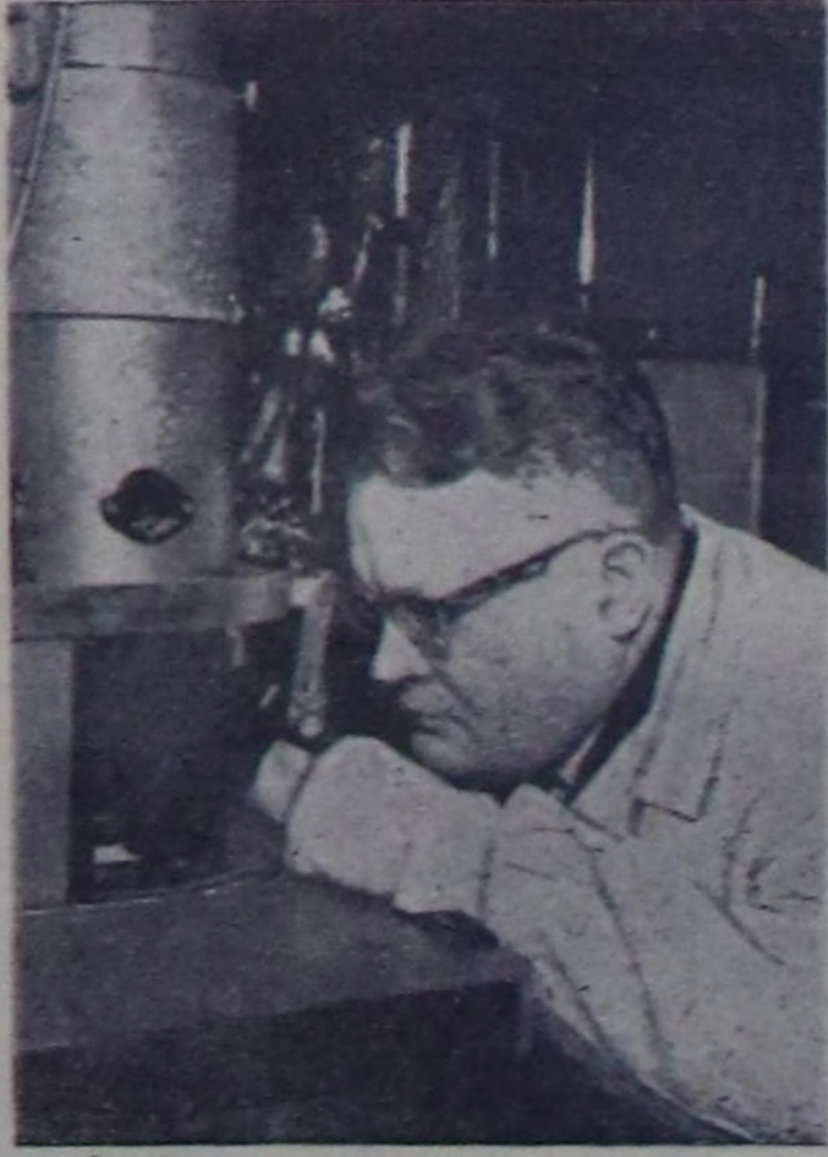
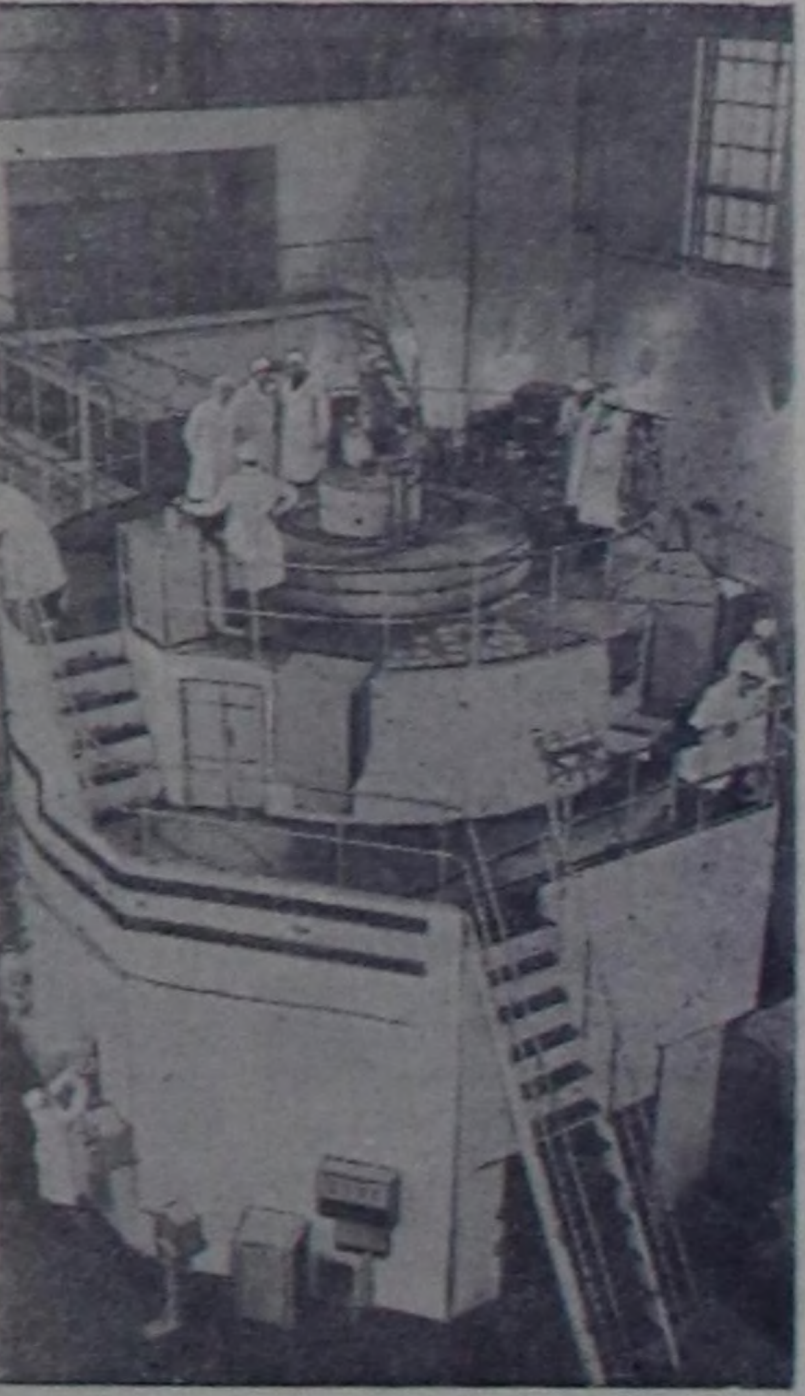
С. КРАСНЫЙ,
Кызыл хооруксөөккөни даргазы.

СОВЕТ ЭРТЕМДЕННЕРДЕ

Киев, Украин ССР-нің Эртемденер Академиясының физика институтунда атомдук реакторду аякка келтирген. Украин эртемденер атомдук эртемни тайбың сорулгаларга улам ыңай хөгжүдөргө шөкөлдө ажалдыр чорударынын кайгамчыктыг баазасын алганнар.

Чурунта: атомдук реактордун кол салында. Фото К. Шамшинни.

СЭТА-ның фотохроникасы.

Ленинград, ССРЭ-нің медицина эртемдеринин Академиясынын шөкөлдөгү эмелдегер институтунун вирусология салбырынын эргелекчиси, профессор А. А. Смородинцевти кижинин вирустуг аарыгларын өөрчөтүп көөрүгүн талазы-биле болгаш оңу болдурбазынын талазы-биле ажалдап кылган дуржулгалары дөш Нью-Йорктун эртемдер академиясынын худудугу кежигүчүгө хүлөп алган.

Чурунта: профессор А. А. Смородинцев ажалдап тур.

Фото В. Федосеевни.

СЭТА-ның фотохроникасы.

Хой кыргыздазынга хынамчалыг белеткенир

Бот-боттарынын араамда чаржып турар Эриин биле Тес-Хем районнарын колхозтары чеди чылдын ийги чылдында дүктүң нийти чымдазын 2990 центнер чедирер, азы 1959 чылда чедип алдынган деннеден 23 хуу көвүдериин болгаш Төрөөн чуртка 2900 центнер эки шынарлыг дүктү бээрин хүлөзөгөн. Кожа турар ийи районнарын колхозтары чүгө бо чылы күрүгеге саткан дүктен ортума-биле он үш миллион ажыг рубльдин орулганын ап болур. Ол дүктү болбазыраткан, дүк кылыгыг 193.330 ажыг костюмнерни чурттакчы чоңга берип болур. Эриин, Тестид хойжуларынын ништи херекке калдыг улуугуу болуру моон безин көсү-дур.

Алдынган хүлөзөгөн күүсөдериин шиттиривилг үеи—хойжуларын чакып кыргыздазынга чедир ам каш саныг хонуктар артка. Ийги квартада эриичилер 1090 центнер, тес-кемчилер 970 центнер дүктү күрүгеге садар хүлөзөгөдү. Чакып кыргызда кампаниясынга ийи районнарын колхозтарына ништалы-биле 142 муң баш ажыг хойларын (аш хураганнар чоңка) кыргыздазын чорудар. Мычанган хой кыргыздазынга белеткедериин тус-тус хойжуларын өгөлөш хой ажылынын фермаларынга чедир бо үеде хүнүнү чугула айтыры кылдыр тургузуп, боттук кемчелери ап чорудары негеттинип турар.

Тес-Хем районун «Чодураа» колхозунун 500 баш ажыг ирттеринин катарчызы өш Артына ирт бүрүздөн 4 кг дүктү кыргыз алыр дөш

хүлөзөгөдү күүсөдир дөш могаг чок ажалдап турар. Оң кодына кышты менди алып эртеш, чакса бүтүрөдиг жуурашкан. Катарчынын ажыл-хөзөө ам ирт бүрүздүн дүктү чидирит чокка ажал алырыне угланган. Ол мышаш Эриин районун «Мерен» колхозунун ирт катарчызы Мынаалы Чымызанын тоданында катон кажага кытлаан 550 ажыг ирттер онча-менди чыл ашкан. Оларнын дүтү сизиг, чагай. Ирт бүрүздөн 3,8—4 кг чедир дүктү кыргыз алыры шиттиривил.

Чакып хой кыргыздазынга белеткедере колхозтар баштаар черери болгаш районнарын көдө ажалдыг инспекциялары, Самагалдай СТС амдында өвө кичөөнгей салбайн турарын айтыры чугула. Хой кыргыз пунктуларын, электри-агрегаттарын септегези болгаш чак немелде пунктуларын, агрегаттарын тургузарынын график-планы амдында өгөлөзөө.

Чамык хойжуларын кодынарнында дүк чидирип көсү. Кажаларда чулууну калган дүктери олар чыгбайн турар. Чакып оларга граммда дүк черге калбазы дөш хойжу бүрүзү салгып салыр черек. Эриин биле Тес-Хем районнарга кышкы үеде хой баш хойлар алуу хөраан. Мычанган 1960 чылда дүк бүдүрериин талазы-биле планнаттыган болгаш аңа дүштүр алдынган бедиткен хүлөзөгөдериин күүсөдериинге өң дарымсалгалыг, ажалдыг хой болуру негеттинип турар. Хой фермаларын эргелекчелери болгаш мал ажылынын тускай эртемчилери малчынар ортузунга дүк чымдазы дөш ажал-агыжы, организастыг кемчелериин доктамаа чорудары чугула.

Эриин биле Тес-Хемнің колхозтарынын мал ажылынын кол орулгалары алыры—хой ажылы. Он кол прогудциямы — дүктү бүдүрериин болгаш Төрөөн чуртка бээринин 1960 чылдагы планын оонадалары күүсөдериин тургун дөш хойларын чакып кыргыздазынга белеткедериин колхоз болгаш коды, пункт бүрүзүгө бо хүнерег хынамчалыг чорудар жуураг.

О. МАНДАРЫЙ,
«Шынның» корреспондентиз.

Механизаастарын дүргедетсе

Өртөн деп черде бирги сүт-бараан фермазын механизаастар дөшөндөн бөр барык-ла 3 чыл эрткен. Тес-Хем районун Ленин атыг колхозу чеди чылдыг оонадаларын 5 чылда күүсөдир, сүт бүдүрериин чыл келген тудум-на көвүдериин деп улуугу орулган салган.

Мындыг түрбүжө, төп ферманы механизаастар айтыры шиттиривилетимейн турар. Фермада чакыг аай хевирлиг ишек камазын туттунганын солгаар 4 чыл ашкан, аңа механизаасташкынын чоруду болурун аргалары бар.

Механизаастаан чүгө төлөдө, сүт саалдазын көвүдериинин ажылы чүгө холдун күш-ажылы-биле чедипкенин чоруду шыдавас. Чүс ишек турар кажаанын кышазы ам-

даа чок. Болхоз механизацияга херектөө херекселдериин садип алганын бөр 2 чыл болган. Мал кемгерер улуугу демір деспилер суурда тудуунуң дой-дорураан хөвдөр савалары алганнар.

Сүт саалдазын бедилер, саалчыларнын күш-ажылынын чигедир орулга-биле ферманы дүргө механизаастар дугайында айтырынын «йү келген. Саалчыларнын чурттал турар бажынырыга кладовалар, кышшалар кылыры негеттинип турар. Ферманы электржидери болгаш радиожидери, кымыл булуңу дериди колхоз баштаар черинде, партия организастыгынын дарыг шиттиривиле чөгүү айтыры бо шиттиривил.

М. МААДЫР.

Радио негеттинип турар

Улуг-Хем районун «Күш-ажылы хосту», «СЭКП XX съездин», «Чодураа» колхозтарынын малын шыгыны кайма-даа көлөөндө одаларды турар эки өтү-сигенин черер Хөндөргө болгай. Мында колхозтарын мал фермалары, эмелдег пункттуу, магазин турган ажалдап турар. Бо чылын малчынарын 60 ууулары өөрчирине таарыштыр туткан чак школа ажыттынар.

Малчынарын турлаанда радио мынчуга чедир тургустуунамын четпес деп савалар херек. Хөндөргө радио бедирин азы радио приёмниктерин тургузуп бер дугайында оларын негелдөөн турар-даа ол айтыры үр үеиңи шитиде шиттиривилетимейн келген.

«Амгы үеиңи байдалдарында партияг пропагандалыг орулгаларынын дугайында» СЭКП ТБ-ның доктаалында марксизм-ленинизмниг идеяларын пропагандаларыг, коммунистиг тургузуушкунуңа плананын чедипкенин боттадырары дөш кемселде ажылы чоңварын мобилизаастарга радиоюн ролон база ооналп демелдөөн. Партиянын ТБ-ның доктаалынын херек кырыга боттандырары-биле тамарышкан организастар Хөндөргө радио бедирин азы радио приёмниктерин тургузар дугайында айтырыг чөгүү үеде шиттиривил, малчынарын чөгүтү негелдөөн хандирип бөри негеттинип турар.

М. ДУНГАР-ООЛ.

«Шынның» материалдарының изи-биле

„Мөңгүн-Тайгада малдың байдалы“

Мындыг эге-биле Бай-Тайга районун «Малчы» колхозун малын ажалдазында четпестери болгаш мал чөмү чөгү-биле арып баксыраан мал немелде чөм албайн турарын алдертеген корреспондентиз «Шынның» парлаттыган.

СЭКП Бай-Тайга райкомунун редакцияга дынатканы-биле алыргы, районун партия, совет организастары, колхоз баштаар чери малдын кышкы болгаш чакы байдалыне кол кичөөнгейин салып, колхозче 130 тонна мал чөмөн оқтаан, малдыг амгы байрам багай өвөс болуу турар.

ЗНИКЗЭН «Ленинги орук» колхозунда кижиги өмелгезинин ажылында четпестер барын колхозчу С. Сирван редакцияга бижөөн. Редакциянын чоруткан материалына Кал-Хем райкукомунун хариылааны болза, азыг кижилерин хүлөп алырынга болгаш амээрине четпестер турган. Эмелде черинин ажалдакчыларынын хуралын кылып, бар четпестериин өдөр талазы-биле кемчелериин алган соонда өмелде черининг ажылы өккөзөө.

ФЕЛЬТОН

Шалдында чаң-на бар

Улуг, биче ийи столду «Т» деп үжүк хевирлиг кылдыр шиттиривил салып каан. Кырында бижик херекселдери салгылаан, шөвөргин көрүштүгү улуугу столдун артында кылгач кара тоннуң кижиги олурган. Оңу Монгуш Даржай дээр. Оңу эрге-дужалды: Сүт-Хем районун Алдан-Маадыр көдө Советтик даргазы. Оңу бир талазында чиге үнүң бир кижиги чагай саадан орган. Оң «Алдан-Маадыр» колхозун даргазы Донгак Сыдыгырович Шалдыг. Олар колхозтун өтөт-сонгудалыг хуралында колхозчуларын чөгүтү шүгүмчүленинден канчаар чайлап амгынын планын дугуртуп органнар. Боттарында идегидиг кижилерин дарылааш, хуралга мактанымшкыны биле саналдаар кылдыр сүмелжип алгылаан. Мылгыны төп черден сургакчылап келгенери аякөз эгитит уткуп алырынга дыка мынактар. Мычала-даа эрге-дужалы арай биче кижиги кирип келирге дүгүтүр кара чалым дег дүргөдериин көргүтүп каар.

Мылгыны колхоз даргазы Шалдыгнын кабинетине колхозчулар айтыры тургузуп чөдө бөргө, ол хажы-халачыг ажылыны көргүзө бөр: кабинетке кирип келген колхозчуларын эргөжөк чугула. Станциянын ажалдакчылары колхозтарга болгаш колхозтарга үрүтүчү барып, оларын күш фермаларынын ажылыны өккөзөөчү талазы-биле практиктиг дузалачык көргүсөйин турары четпес. Эрткен чылын станциянын күш фермазында азырап турган күш оолдарында дыка хөй өлгөн. Оң кол чылдагымын болза күш камазы хөй күш оолдары азырап ажаарында таарыма чок, тар болганында күш оолдары баскылажы азы язы-буду азырап турган хорал турганында. Ол мышак күш азыраар чөм аймаа база ховар турган.

Эрткен чылдын четпестерин калташас дөш шиттиривил кемчөк ап, эки ажалдыры инкубатор станциянын ажалдакчыларында негеттинип турар.

1960 чылда 220 муң күш оолдарын чазылдыргаш, колхозтарга болгаш колхозтарга садип сайгары станциянын бүдүрүлгө планында көрдүгөн. Ук орулгалыг чедипкенин күүсөдир аргалар бисте бар. А. БАЗЫР-ООЛ, Кызылдын инкубатор-күш станциянын директору.

Улуг, биче ийи столду «Т» деп үжүк хевирлиг кылдыр шиттиривил салып каан. Кырында бижик херекселдери салгылаан, шөвөргин көрүштүгү улуугу столдун артында кылгач кара тоннуң кижиги олурган. Оңу Монгуш Даржай дээр. Оңу эрге-дужалды: Сүт-Хем районун Алдан-Маадыр көдө Советтик даргазы. Оңу бир талазында чиге үнүң бир кижиги чагай саадан орган. Оң «Алдан-Маадыр» колхозун даргазы Донгак Сыдыгырович Шалдыг. Олар колхозтун өтөт-сонгудалыг хуралында колхозчуларын чөгүтү шүгүмчүленинден канчаар чайлап амгынын планын дугуртуп органнар. Боттарында идегидиг кижилерин дарылааш, хуралга мактанымшкыны биле саналдаар кылдыр сүмелжип алгылаан. Мылгыны төп черден сургакчылап келгенери аякөз эгитит уткуп алырынга дыка мынактар. Мычала-даа эрге-дужалы арай биче кижиги кирип келирге дүгүтүр кара чалым дег дүргөдериин көргүтүп каар.

Мылгыны колхоз даргазы Шалдыгнын кабинетине колхозчулар айтыры тургузуп чөдө бөргө, ол хажы-халачыг ажылыны көргүзө бөр: кабинетке кирип келген колхозчуларын эргөжөк чугула. Станциянын ажалдакчылары колхозтарга болгаш колхозтарга үрүтүчү барып, оларын күш фермаларынын ажылыны өккөзөөчү талазы-биле практиктиг дузалачык көргүсөйин турары четпес. Эрткен чылын станциянын күш фермазында азырап турган күш оолдарында дыка хөй өлгөн. Оң кол чылдагымын болза күш камазы хөй күш оолдары азырап ажаарында таарыма чок, тар болганында күш оолдары баскылажы азы язы-буду азырап турган хорал турганында. Ол мышак күш азыраар чөм аймаа база ховар турган.

Эрткен чылдын четпестерин калташас дөш шиттиривил кемчөк ап, эки ажалдыры инкубатор станциянын ажалдакчыларында негеттинип турар.

1960 чылда 220 муң күш оолдарын чазылдыргаш, колхозтарга болгаш колхозтарга садип сайгары станциянын бүдүрүлгө планында көрдүгөн. Ук орулгалыг чедипкенин күүсөдир аргалар бисте бар. А. БАЗЫР-ООЛ, Кызылдын инкубатор-күш станциянын директору.

Улуг, биче ийи столду «Т» деп үжүк хевирлиг кылдыр шиттиривил салып каан. Кырында бижик херекселдери салгылаан, шөвөргин көрүштүгү улуугу столдун артында кылгач кара тоннуң кижиги олурган. Оңу Монгуш Даржай дээр. Оңу эрге-дужалды: Сүт-Хем районун Алдан-Маадыр көдө Советтик даргазы. Оңу бир талазында чиге үнүң бир кижиги чагай саадан орган. Оң «Алдан-Маадыр» колхозун даргазы Донгак Сыдыгырович Шалдыг. Олар колхозтун өтөт-сонгудалыг хуралында колхозчуларын чөгүтү шүгүмчүленинден канчаар чайлап амгынын планын дугуртуп органнар. Боттарында идегидиг кижилерин дарылааш, хуралга мактанымшкыны биле саналдаар кылдыр сүмелжип алгылаан. Мылгыны төп черден сургакчылап келгенери аякөз эгитит уткуп алырынга дыка мынактар. Мычала-даа эрге-дужалы арай биче кижиги кирип келирге дүгүтүр кара чалым дег дүргөдериин көргүтүп каар.

Мылгыны колхоз даргазы Шалдыгнын кабинетине колхозчулар айтыры тургузуп чөдө бөргө, ол хажы-халачыг ажылыны көргүзө бөр: кабинетке кирип келген колхозчуларын эргөжөк чугула. Станциянын ажалдакчылары колхозтарга болгаш колхозтарга үрүтүчү барып, оларын күш фермаларынын ажылыны өккөзөөчү талазы-биле практиктиг дузалачык көргүсөйин турары четпес. Эрткен чылын станциянын күш фермазында азырап турган күш оолдарында дыка хөй өлгөн. Оң кол чылдагымын болза күш камазы хөй күш оолдары азырап ажаарында таарыма чок, тар болганында күш оолдары баскылажы азы язы-буду азырап турган хорал турганында. Ол мышак күш азыраар чөм аймаа база ховар турган.

Эрткен чылдын четпестерин калташас дөш шиттиривил кемчөк ап, эки ажалдыры инкубатор станциянын ажалдакчыларында негеттинип турар.

1960 чылда 220 муң күш оолдарын чазылдыргаш, колхозтарга болгаш колхозтарга садип сайгары станциянын бүдүрүлгө планында көрдүгөн. Ук орулгалыг чедипкенин күүсөдир аргалар бисте бар. А. БАЗЫР-ООЛ, Кызылдын инкубатор-күш станциянын директору.

О. ДАРЫМА,
М. АЛДАН-ООЛ.

Төрөөн суурувусту ногаан дөргүн болдурар бис

Чөөн-Хемчик районун «Коммунистиче орук» колхозунун төмү Чыраа-Бажы суур чыл келген тудум-на улам өзү, ногаанчым турар. Төрөөн суурувусту чагайжылар талазы-биле Чыргак көдө Советтин күүсөму, колхозтун баштаар чери болгаш суур-луң бүтү хөй-ништин дыка улуугу ажыларын кылган болгаш кылында турар. Суурну чагайжылар дугайында айтырыгын Советтин сессиясында чугадалашкан, тодарайг кемчелериин бидылаан. Чакып мыш олуртулганында 10 муң мышты тарып олуртуу турган, 15 муңун олурткан болгаш кудумчуларын оло-бо талларында таран мыштың 6 километр дурттуг шпакетиник кажаларын кылган. Кудумчу бүрүзүне суттарыга бугаларын казып кылган болгаш олуртуган мыштар суттарыга-биле хандырттыган.

Көдө күүсөком суурнуң кудумчуларын азырап бидылааш, бажын бүрүзү дугаараан. Чагайжыдыла болгаш ногаанчыдыла ажалыга Чыраа-Бажынын орутка школазын коллективин (директору эки Банчым-оол) эки кирип турар. Чүгө школа девискөзүндө 500 ажыг дөш өлүртүгү болгаш оларын ажалда, хайгааралын эки тургусунамын-биле ол мыштар кончуг эки өзү турар. Чамдык колхозчулар — Сис-оол, Чимит-оол, Динсеп, Настык-Доржу болгаш өвө-лаа өскө өбүдөлөр боттарынын бажынарынын чанында кижиги бүрүт-ле 20 ажыг мыштарын болгаш өскө-даа үнүштерин тарып олуртканнар.

Көдө Советтин күүсөкому чагай-Чыргак көдө күүсөкомун даргазы.

Н. БОРА-НӨЖӨ,

Партиянын XXI съездининг төгүлүгү шиттиривил, 1959—1965 чылдарда ССРЭ-нин азы ажалдыр хөгжүдериин контроль чургалары, СЭКП ТБ-ның декабрь Пленуму чуртка мал ажылын улам ыңай хөгжүдериин, мал ажылынын продуктуларын бүдүрериин болгаш күрүгеге садарын көвүдериин негөөн.

Мал ажылын бүтү кемчөк-биле хөгжүдери-биле чергелештир күш ажылы хөгжүдериин партия болгаш чазак база негеп турар. Областын мал ажалдакчылары чеди чылдын ийги чылдында малдын баш санын өстүрер болгаш мал ажылынын продуктуларын күрүгеге садар талазы-биле бедиткен хүлөзөгөдериин алган ажалдап турар.

Областа чамдык мурнакчы ажалдыр күш ажылы сайырадыр талазы-биле сөөлү чылдарда чамдык кемчелериин ап, дээр көрүштүгүлери чедип ап турар. Мындыг болза-даа күш ажылы ажалдыр бүрүзүгө чөгүү үнеледи албайн келген. Колхозтары болгаш совхозтарынын хөй кеминде эки шынарлыг күш кажааларын тудуу чоруттумайн турар. Ол чорук күш ажылынын моон солгаар хөгжүп сайыраарында онза шактык болуп турар. Оң азын чамдык ажалдыр күш ажылы шүүт үнелеп көрбөй, дарын ону уулап турар таарыгалар бар. Чижээ, Би-Хем районга турган «СЭКП XX съездин» колхоз, Улуг-Хем районун «Х Улуг хурал» кол-

жыдыга болгаш арыг-шевер дугайында айтырыгы бодуну хуралына чугадалашкан, Коммунизм кудум-чуга, коворта, клуб, ясли чанында ам-даа 10 муң дөш мышты немей тарып болгаш кажаа-хөмчөдериин кылдыр деп шиттиривил. Ам ол ажал кижиги тудуу чоруп турар. Бо чыгы чуртталга бажынарынын тудуу доос-турга, бистин суурувуска база бир чак кудумчу тургустунар. Чагайжыдыла болгаш ногаанчыдыла талазы-биле үстүндө айыттыган кемчелер мышак ажыларын улам-на калбартып тургаш, чыргакчылар бодуну төрөөн Чыраа-Бажы суурну ногаан дөргүн суур кылап ап шыдар дээрине калдыг-даа чигизин турбас.

Бистин суурувустун чуртталга бажынарынын 80 ажыг хуузу пекталарыг, кышталыг, кладоваларыг, бажын бүрүзү сайгылааныг, радиолуугу, шукуратуругу, чугайлаттыган. Ол дээрге бистин колхозчу тарачынарга кажан-даа көстүп көрбөөн улуугу аас-кежи болгаш өөрүшкү. Бистин суурувустун алдары белик, ат-сураа алган. Ол колхозчу эки суур дөш өбөлгө калбарган социалисттик чарыкка эрткен чылдын дөртүк кварталында бирги черин эжелөөн, СЭКП обкомунун болгаш облусукомунун мааталын алган. Ол чагай алдарын алды сыхпас дөш улам-на шуургу болгаш үрө-түнөөдиг ажалдар орулга бистин мурнувуста туруп турар.

Чыргак көдө күүсөкомун даргазы.

КЕБЖЭЭ ХОЙЖУ

Эт, сүт, дүк бүдүрериинг талазы-биле чеди чылдын оонадаларын хуусаа бетинде күүсөдери дөш көдөнің ажалдыр-ириинде калбарган социалист чарык мурнууда өскөк чок чоран бөдүүн кижилерин күлө-соруун болгаш ажалдыр хөй-агыл-ириинде оларын хаара тудуп турар. Тес-Хем районун «Чодураа» колхозунун хойжуу Иван Санчаевич Лудунун өг-бөдөлинин ажалдыр-ириинде маңа тодарайг чижөк болур.

Иван Луду колхозтун хойжурдарчыныга 9 чыл ажалдап турар. Сөөлүгү үш чылдарда хойжунун ажалдыр-ириинде күлө-соруун болгаш ажалдыр хөй-агыл-ириинде чылдын бирги чылында оон кодыныга бажылаан 409 баш тус чер уксаалыг төртүр хойлардан 413 хураганнар меңди камгалып алдынган болгаш хой бүрүздөн 2 кг дүк кыргызтыган. Ол хойларын чайгы семиртилгезин эки чоруткан, кыштагылашкы белеткедериин бодунун күжү-биле мык хынамчалыг кылган, хойларын кадат-хавымды үдөгелер чоруткан. Эрткен күш ук колхозтун девискөзүгө бергездешкенин эрткен болза-даа хойжунун эки

ажылдаанын түнеленде оон кодыныга бажылаан 360 баш хойлар онча-менди, хур кыш ашкан. Мурнакчы хойжу И. Луду бо чылдын төрөөн 270 хойларын 277 хураганнарын меңди камгалып алган.

Хойжу ам чазанга көп хонуккан. Хойларын чакып олардыкынын баш бүрүзүгө планнап көргөн черлеринге эл-чөштөр калдыр турар. Ам оон кол кичөөнгей дүк кыргыздазынга белеткеч болгаш хойларын чакып өдөржигеленге угланган. 100 баш төрүүр хөй бүрүздөн-не 105 хураган, улуугу хөй бүрүздөн-не 2 кг дүк, ордумактан өрү семиртилгезин чедип алдыр деп ол хүлөзөгөдү. Ажалдыр-ириинде орулгалыг—чеди чылдын ийги чылында болгаш ажалдыр хүлөзөгөдериин күүсөдир, ништи керекке бодунуң үлүүн кирири. Оң бүтү ажалдыр-хөзөө оңу күүсөдериинге чакырткан.

1960 чылдын бирги кварталында районун хойжуларынын социалисттик чарыкчыга тилекчи болганы дөш И. С. Лудуну партия райкому болгаш райкуком Май 1-инг байыралын таарыштыр областыг Хундуал самбырааныга кижирген.

М. ОЮН.

КУШ АЖЫЛЫН ХӨГЖҮДЕРИНЧЕ КИЧӨӨНГЕНИН КҮШТЕЛДИРЕР

хөзү күш фермазын эрткен чылын шүүт уулап каан.

Күш ажылын областың бүтү колхозтарыга болгаш совхозтарыга хөгжүдүп болурунун бүтү аргалары бар. Ол аргаларын четче ажылавайн турар чорук кончуг четпес.

Мал ажылынын база бир чугула адыру күш ажылы болур. Мычанган күш ажылын ажалдыр бүрүзү сайырадыр жуураг. Бо орулгалы күүсөдериинде колхозтарын болгаш совхозтарын күш фермаларын ажалын үндөзүн-биле чарытп, олардан негелдени күштелдирер херек. Ол болза колхоз болгаш совхоз бүрүзүгө эки шынарлыг күш кажааларын тудуу, күш азыраар болоттук, минералдыг болгаш витаминдик чөмчөдериин хөйүгү белеткээр дөш ол. Оң-биле кады күш ажалдыр-ириинин билин бедидер кемчелериин алып, оларын материалдыг соңуругалын бедидер, оларга практиктиг дузалачынын көргүзүрүрүт. Бо бүтү шөгөлдөр ажалдыр бүрүзүгө шиттиривилтенде күш ажылы сайыраары, оң продуктулуу бедидери чугаа чок.

Колхозтарга болгаш совхозтарга күш ажылы хөгжүдериинге инкубатор-күш станциялары улуугу ролду ойнаар болгаш ойнаа-даа турар. Маана тодарайг чижөк, Кызылдын инкубатор-күш станциясы болур. Бистин станция сөөлүгү каш чылдарда өбөл-

түгү колхозтарыга болгаш совхозтарыга күш оолдары садип сайгарар талазы-биле өлөөн ажалдарын кылаан. Чижээ, эрткен чылын станция 225 муң күш оолдарын чазылдырар планын тургаш 237 муңун чазыл

АГРЕССОРЛАРГА ЧЫЛЧА СОГУУШКУН

Америк самолётту канчаар андара атканыл

Дээдн Советтик сессиянын ийденден Никита Сергеевич Хрушев америк аг-шеригин аг-рессии чаа үүгедигин дугайн чугалаан. Майнын бирде америк самолёт бистин кызматчымысты үрп эрткеш, Совет Эвилелинин ханымын кирп келген турган. Америк самолёт канчаар дүжүр болатканы, анда кым шыга-ранды деп айтырдылар «Комсомольская правда» солунун корреспонденти, агаар камгалаалык И кезини командадаа че-рине салган. Бистерге чугалаады мындай.

Дайынчылар Майнын бирин байырадагы болгон өрүшкүлүт уткалар. Олар кыдым-даа хэ-лээшкени манаданнар, совет куртуун чер болганга мшкаш өзүнү байырап эрттирерине белеткен турган. Ынчаарга совет дайынчылар каян-даа серемчиледи. Улустар аразынык дүш-күрлүгү байдалы чымчыдырынга каржы-биле удуралдып турар-лары совет дайынчылар уптайн турарлар. Ынчангаш өз чорук совет дайынчылары бедек серемчиледи кыйгырып турар. Бир аэс байырада хүнде өз серемчиле-дизин кошкы берген турар деп агрессор боодай бола, өз харын аажок чымыканы өз Каным-даа мындыг аныкы болашканын америккаларга дузалаан. Совет дайынчылар бедек серемчиледи көргүскенер. Оа самолёт бистин кызматчымысты үрп кирп кел-гени доран-на мээрэн.

Агрессор өскөнн девискээринче шүрүп кирп келген, кайнаар, чүгүе бар чыдарын билип чораян. Ынчаарга өз агрессор чөгүр со-гугга таварышпас мен деп бола-ваан аэс болгай. Ынчангыс ужудушкуну уламчылашканын, өз шүрүп кирп орган. Дайынча дүвүрээниниң мелээни өзүгээр бистин дайынчыларымыс доп-до-ралаан боттарынын тургустарын эр-леккенер. Агаарга удуу камга-ладын майор Михаил Романович Воронков командагылыктын салбы-ры көчүт тод, бир элтиг хеле-ди, өскөнн самолётун дүжүр боолар деп дужаалды мергежи-лди-биле күтүскен. Ынчаарга америка самолёт талгыр бедекке аякы 900 километр хире дүрүн-е ужу чоранын чугалаан керек. Ынчангыс амы үнчө чөпсөн бистин дайынчыларымыс көчүт эки шингээди-алган болгаш со-рулаганы канчаар-даа аажок кым дөштүгү күтүскен билирин көргүскенер.

Дужаалды күтүскенге шыга-

раанарнын аразында комсомол-чулар сержантылар Александр Федоров, Виталий Ягушин, Виктор Дуда, Иван Табуев, улуу сержант Алексей Чоднаков, ефрейторлар Виталий Некрасов, Алексей Кузнецов, Николай Рютин, анда дайынчылар Борис Кондратьев, Николай Смолин, офицерлер Ми-хила Митин, Николай Колосов болгаш өске-даа бистин дайынчы-ларымыс бар. Оа дайынчы сорук-ганы боттангырынга киршикен солдаттар дээрге, бөдүүн совет оолдар болгай. Чыжээ, сержант Александр Федоров, мурунда мш-пашкын дузалакчы чораян, илпекэйлг комсомолчу Аар күбү-түт поездаларын башкарын тур-ганы дээш Александр комсомол-дун Иркутск обкомуну хүндүлө Бижин-биле шанаткам. Ооң ада-мы Ада-чурт дайынчы фронтун-зунга өгөн, амы Совет Армияга албан эрттирип чораян.

Чоокта чаа бүгү делетей болза, аэс-маадырлыг дөрт дайынчылар-нын дугайын—бөдүүн совет оол-дугайын, комсомолчуларын дугайын магадан амыкан болгай. Олар бүгү делетейге совет дайын-чыларын бижыг туруштуун, аэс-маадырлыгын көргүскенер. Ам шак-ла мындыг бздүүн совет оол-дар америк самолётту уузтарын-га киршикен-биле бистин өз сол-даттарымыс кайгамчыктыг мерге-жилдиг чоруун, эң болзааны боо-чөпсөкти билдиги башкарын били-рин болгаш кыдым-даа байлаа-далган соруганы чымык чөк кү-түскен билгирин көргүскенер.

Ынчаарга ыгавыр демаээ чөк америк самолётту бузуудуларын дүрген мээрлдип таварыны өз черде суурларын чонуну дузала-анын демагегээр керек.

Соонда өз кезекке минтип бол-ган. Бистин чуртувустун кымы-гаарларын камгалаа талзы-биле оларнын мурунга салган соруга-ны алдарымыс-биле күтүскен ше-риг кезектериниң бот составына Совет Чалакты мурунунан өөрүп четтиришкенин алерткен И. С. Хрушевтин дымалдык дайынчы-лар байырадамы-биле хүлээп алганын Оа чорук дайынчы бол-гаш политиктиг белеткеге чаа-чаа чедикшилеринг болурунче бистин сорук кирпип турар. Митин-гисе сөс ап чүе чугалааннар—агаардан келер дайынча удуу камгалаалдык дайынчылары агаар-нын оон-даа көрүнгү хайгаары-рын, боттарынын мергежилдиг чо-руун үргүчү бедектерин мелет-лээнер.

Совет Эвилелинин девискээринге шүрүп кирп келген америк самолёттан артакан чүе бо-дур. Фото Ю. Аафимов биле К. Распеинни.

Агаар дээрбечизин тудуп алганы

СВЕРДЛОВСК. («Позвоним кор»). Бистин чуртувустун агаар делетинче дээрбечи үүгедиг кыдыр-биле кирпип келген Американың Каттышкан Штаттарынын самолёту ракетаның баштайгы өгү-биле ацара аттырганы бил-дигер болгай. Агаар дээрбечизин дидик болгаш тывыгыры-биле тудуп алганыр-биле, ону кирген-нер-биле өз черге баргаш беде-даладып чугалааштымыс.

— Майнын бирин бистинге өөрүчүг болгаш чырык чаагы турган—деп үк черде, совхолтун улагды берген аймакчымыс По-лина Павловна Сурина чугала-ды.—Магалыг каан хүн турду. Бистер радио дамчыдылганын, Москваның ырак-даа бол, төрөн үнү дымнап турдувус.

— Өг-бүлениң бүгү бежигүн-

нери чыгып келген, байырадаа столунга олуртуптарына белетке-нип турган чүе. Совхолта чола-чылап турар олдувус Волода ба-за чедип келген. Шак-ла ынчан дээрде анда аэс күштүг частыгышкынын дымнап калдымыс. Дашкаар үе халчып келеш, дээрже көрүштеривиске—канчаар-даа аажок бедикте булутчугаш агаар берген мындыг болду. Оон соонда дүжүр болашканын са-молеёт карара берген дүжүр билип олур. Бичин болганда мнаар-ла бир черде чаа тевнишкни дым-налды. Ол аразында дээрде пара-шюттист күстүп келди. Улам чы-мык болуп-ла ору... Парашю-тисти агаарнык дыка салгып турарын, а оон суурдан ырал, аэрга уунче тыргынын бар чы-дарын көрүп турдувус.

— Парашюттист бистер шагда-ла хайгааран эгелээп бис—деп Волода Сурина чугаага киржи берген. Парашюттист суур артынга көзүп дүжүр деп барганын көргөш, бодумуну өңүтүп Леонид Чужа-кин-биле «Москвинге» олтура каапкан бис. Эжим машинаны чо-лаачылап олурду, мен ажикти ажда тыртып алган, кызыл бу-лутчугааштарым ак парашюттун кайнаар чымыл бар чыдарын на-рак албайн көрүп чордум. Оон па-рашюттист аэргакке кирген чоога-же дүжүр бар чыгыканын көрүп алган бис. А мычаарга бистин аэргактарымыс делет, чер-чери-биле чаттылып чоруй барган чер болгай.

Суур артынга халдып үнүп көрүшкөс, кел дивөөн аалчы бо тур-ла. А мычаарга бистер пара-шюттисти манап турган чүе дег мын-ла бардымыс. Чүе шак мындыг болган—дээрден дүшкөн кижин совет кижилериниң холунга кирген. Парашюттистин бөргүн, хол каптары, кислород чоруур херекселди ушуп каапкан бис. Ол аразында бистерге чедир мана-жып келген склад аймакчымыс Анатолий Федорович Череминин база пенсионер Петр Ефремович Асабин олар парашютту дүрүп, ужудукчуу мынап көрүп турган.

нар. Оон бүгү-ле чүдүдери бисти сезилгендирип эгелээп: оон хейи-даа, улуг бедиктерге ужарыга таарыштырган херекселдери-даа, тускай херексел чүдүдери-даа, оон боо-чөпсө-диз. Чугалааш-пай-на, бистин холувуста дай-ын кирген-лар деп шилтиреш-ди. Парашюттисти үжөп чы-даш, оон боо-чөпсөдиз хураап алган бис.

Ол бола эң-не чөпсөгелтигинен болгаш мык белеткеттинген ши-нышкни болган. Дааш чокак боо-лаарынга таарыштырган оон ууун уунуг хол боовун, хөй октарын бистер хураап алган бис. Оон соонда оон бижээн база тып ал-ган бис. Парашюттистин хейиниң өктерин чешкилешт, дыка хөй карманнар көрүп кызы, аажок-ла хайгай берген бис. Оа кирман-нарда чүч чөк дээрла аан! Яны-м-буру документтер, дыка хөй со-вет рудалар, халтар, ол халтар-да унелиг өттөр...

— Мен чолаачылап олуруп-кан мен, мың чымылда «аалчы», оон артында Черемини, а сымга олуттарга Сурина биле Асабин олурдуулашканыр. Ол аразында анда дыка хөй улуг, биче кижилер манажып чедип келгенер—деп, Чужакин оон мыңай тайыл-бырап чугалады.

— Көрүнгүр, шынгымы болу-нар, дайынны мшкымманар!—деп, бистин чымыс чурттуула-рымыс чыгып турганнар.

Агаар дээрбечизин эрге-чагыр-га черинге дужаа берген, бистер канчаар-даа аажок сеткил ханган бис: хүдээлгевисти кү-түскененис өз болгай.

Америк самолёттуң дөрлө дээр-бечи халдып киршикени—лар үлетпурлуг Уралдын амыкчы чон-нарынын улуг килени болдурган. Эрки Никита Сергеевичиниң: бис-ке кым селемелиг келер болуур, селемелен өз алу! деп дайын өскүдүкчүдөрүн угадып салын-дырган делетинге бүгү кижилер каттыжып турарлар.

Н. ИЛЬНИНСКИЙ.

АКШ-тың шериг-агаар күштериниң штавының начальнигинге

Ужар-чүүлдун кол маршалы К. Е. Вершининиң харчызы

Хундулуг дээрги генерал, АКШ-тын шериг-агаар күштериниң аалчысы болуп Каттышкан Штаттарга баарынче силерниң чалаашкынырны бо чылдын апрель 29-га бодумун чагаамга өөрүп четтиришкени-биле хүлээп алганымы билер болгай силер.

Силерге билдингир сөөлү болушкунарга хөлбаштыр бодумун АКШ-че чоруурмуну дугайында айтыргыны напат эде көөрү эргешек чугула деп санааш, бо талзы-биле бодумун бодап турарымы амы-биле чу-гааларын күзеп тур мен.

Мындыг аныктыг барып-келчир чорунтар-биле хөлбаштыр салдынар сорулгаларың чедикшикинг боттангырыга таарымча чөк байдалар ам-гы үеде тургустунуп келген-дир дээрзинге мээң-биле чөпшээренир боор силер деп бодап тур мен.

Мээң бодап турарым-биле алырга, мындыг байдал турда мээң АКШ-че чоруурмуну элээн таарымчалыг үеде чедир сонгаарлатса эки боор.

Силерге бо чагааны чорударымда удурутуга болдурганым чылдаган-нары силерниң шыны-биле билип көөрүңерге идегедим, дээрги генерал.

Хундулук-биле
К. ВЕРШИНИН,
Ужар-чүүлдун кол маршалы.

1960 чылдын май 12-де.

КУДР-ниң ажилчы чоннарының чедишкени

ПХЕНЬЯН. (СЭТА). Көрөй ажилчы чоннар бо чылдын улус ажил-агы-Иян хөгжүдериң плавин ийгиң кварталда чедишкениң күтүскен турар.

КУДР-нин аар үлетпүрүнүн коми-тетиниң эргезинде турар бүдүрүгелер апрельдиң плавин 105,9 хуу күтүскен. Бо чылдын бирги квар-талында ай санынын ортумак бүдү-рүлгезинге дөмейлээрге нияти про-дукция бүдүрүп үндүрери апрель ай-да 5,3 хуу улгаткан. Даг, хамия, ма-шина тудууну, металлургия, төмүр даш үлетпүрлериниң бүдүрүгелери-ниң коллективтери бүдүрүгелери үлүг чедишкенин чедип алганыр. Ап-рель айда пландан ажыр 14.500 тон-

на шойну, 1.290 тонна аммиак се-литраны бүдүрүп үндүрген, 35 муң тонна ажыг демир руданы кыстыган.

Чинк үлетпүрүнүн комитетинге та-мааржып турар бүдүрүгелер нияти продукция бүдүрүп үндүрер талзы-биле апрель айның плавин 110,7 хуу күтүскен. Бирги кварталда ай санынын ортумак бүдүрүлгезинге дө-мейлээрге чинк үлетпүрүнүн бүдүрү-гелериниң апрельде продукция бүдү-рүп үндүрүшкүнү 8,7 хуу улгат-кан. Пес-тааны үлетпүрүнүн ажил-чынары бирги кварталда ай са-нында бүдүрүп турганынга болза-ра, 1.700 муң метр хөй аны-бүрү шестерни апрельде бүдүрүп үндүргөн.

Грек демократтарны судтап турары

АФИНЫ. (СЭТА). СЭТА-нын кор-респонденти И. Абламовтуң дам-чылап турары болаа:

Полиция чериниң «шпионнаш-кын» кылган деп хоовун өзү-биле буруудамышкыны өзүгар дыка хөй грек демократтарны Афинның шериг трибуналында судтап турар.

далларга үндөшлөп тургаш, оларны «шпионнашкынга» хоовун өзү-биле чымып туулу турарын шын аэс деп буруудалып, грек улуска, Гре-циянын коммунист партиянын керээпте боттарынын шыңчызын дугайын делетлээнер.

Бүрүдүтүрганын бодуучу-ларын чугалаары дооступ турар. Ынчаа-даа оларын бодуучкун деп чүгө өзү барымтаалап адал болур. Жулис, Флориакас, Даллас, Кутрукис, Цахарис болгаш өске-даа демократтар бо суд чорудалымын политиктиг утка-соруун боттарынын өткүт чугалаарында бодуучкуну-биле сойгаалап илереткен болгаш бо дээрге чурттуун иштики байдалын шынгырдырыңче, «сөөк дайынны» улам хөдөөлөдиринче угаган деп айтканыр. Олар тодаргай барым-

Судтуң чоруп турганын залынче өске кижилер кырбес дөшт эрге-чагырлар шынгы хөмчөгелери алган. Залда полициянын агенти-лериниң хөйүндө хөй-интинин тө-дөөлөкчлериңе олуттар чедешпей турар. Анда мындыг бир чүе бол-ган: дымтагыр хүнде, майның 1-де, чыккалганарын тарды сым-арында полициянын күштери не-геттиңи келген. Ынчангаш эрге-чагырлар судтуң ажилынга чап-сар чарлаар ужурга таварышкан. Мөөн ап көөрге залга турган поли-цейжилер өз хире хөй болган-дыр.

Мурнуу Көрөйде байдал

ПХЕНЬЯН. (СЭТА). Майның 10-да Сеулдун, Төсүнүң болгаш Мурауу Көрөйде өске-лаа хоорайларынын өс-өн муң студентилери өредилгезин соксадып, чыккалдарын эрттири-ди. Олар саттыкчык алысманчык идегеттерин дөди өредилге чера-ринин баштаар черлеринден болгаш башкылар составында аргылаарын көгөшпөр.

Сеулга ажил чөк элээн каш чүе анык кижилер туткар, кыйгырыл-лар туткулал алгаш, кудумчуларга чоруп турганнар. Олар алысманчык тергилдөөшкениң дүргүтүлдэ ужу-дурм чөү-биле байып алганы бүгү хөргөйлери байларын доп-юрон хамырынын Хо Чжонга баштаган тур чыкканын көгөш. Чыккалды ро-лиция тардыр сывырган.

АКШ-тың конгрезинде аймаараашкын

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Шпюну чүе мезелер чымы-биле америк развед-каны Совет Эвилелинче чоруткан самолётуну буурап дүшкөн Аллен Даллестин баштап турары төн раз-ведка эргелелин ажилын хынал болуур. Сенатор Мансфелдиге башта-ган бөдөмөр сенаторлар мын-дыг хыналды чорударын 1958 чылда-да негеп турганнар. АКШ-тың бөдөлдүндө чылдын-на развед-ка кылларыга тускайлап турары ды-ка хөй ашша-хөргөй кыдыг байдал-дыг, канык сорулгаларга амылгаты-тынып турарын конгресс билген ту-рар ужурут деп олар айтканыр. Бо талзы-биле Юнайтед Пресс Ин-тернешнал агентиледия делетлээни болза, Аллен Даллестиг баштап ту-рар организация чылдын-на 400 миллион хире долларын өтчөт чөк чарыдалга ап турар.

Америк разведканың буураашкы-ныга АКШ-тын конгрезиниң кежи-гуялериниң таарымайын турарын илеретпашаан, сенатор Юджи Мак-карди (Миннесота штаттан демократ)

төп разведка эргелелин бүгү ажил-мезелер чымы-биле америк развед-каны Совет Эвилелинче чоруткан самолётуну буурап дүшкөн Аллен Даллестин баштап турары тын раз-ведка эргелелин ажилын хынал болуур. Сенатор Мансфелдиге башта-ган бөдөмөр сенаторлар мын-дыг хыналды чорударын 1958 чылда-да негеп турганнар. АКШ-тың бөдөлдүндө чылдын-на развед-ка кылларыга тускайлап турары ды-ка хөй ашша-хөргөй кыдыг байдал-дыг, канык сорулгаларга амылгаты-тынып турарын конгресс билген ту-рар ужурут деп олар айтканыр. Бо талзы-биле Юнайтед Пресс Ин-тернешнал агентиледия делетлээни болза, Аллен Даллестиг баштап ту-рар организация чылдын-на 400 миллион хире долларын өтчөт чөк чарыдалга ап турар.

Америк разведканың буураашкы-ныга АКШ-тын конгрезиниң кежи-гуялериниң таарымайын турарын илеретпашаан, сенатор Юджи Мак-карди (Миннесота штаттан демократ)

Редактор Н. С. ШОЙГУ.

1960 чылдын май 1-де Совет Эвилелинин девискээринге шүрүп кирп келген америк самолётка тывалган чүүлдер. Чурукта: ужудукчуу боову.

Делегейиң хөй-ниитизиниң килеңи

Совет девискээриниң ханымынче разведчик самолёт чоруткан АКШ-тын килитарисчи бөлүктөрүниң өң-чү-чүгөзүн бүгү делетейге улуг диленин кыдык чалгыны болдурган. ССР-ниң Дээди Советиниң сессиялыгы болгаш Чехословак рес-публицаның элчин черинге хүлээп алышкыны бо айтыр талзы-биле Совет чалактын башкыны И. С. Хрушевтин делетлериң тайылбыр-лап тура, бүгү чурттарың хөй-ниити болгаш паралаган АКШ-тын политиканы угаан-мөдөрлөп чөк чо-рук деп алып турар. Совет Эвилелин-ге удуу дайынчык чөпшөөшкени бола-да анда-ла бир таарылга аэс дээр-ин «Бейсица Вань-бо» деп кыдык солун бижип турар. Оа чөпшөөшкени бола, делегейиң дүшкүрүлүгү чоруну чидегендеринче улаганга АКШ-тың айма-чорудалымын вол келди болуур. Оа чөпшөөшкени бола-да америк империалистер тайыл-быш-кы-биле догуулар чорукту күзө-лейн турарын болгаш оон чорукту турарын, мычанааш чыдаатер бы-шынырын хуралымын мурунлап турар айттырларын шит-шээрээринче шымылды чүткүр-үн

турарын херечилеп турар деп өз со-луу бижээ.

Америк аг-шеригиниң чөпшөөшкө үүгедиглерин киленин-биле сойга-лап турар хөй санын чүдүдериң моол солунар паралаан. Шыанжын сорулгалыг америк самолёттун совет кызыгарын чөпшөөшкөн үргөдиз америк реакциянын бөдүлү арчи-шырайын илереп көргүтүп турар төнүгө көстүп көрбөш таварыла деп «Унан» солун мурунку чүдүгүн айтышкан. Улан-Баторун ижиж кыл-дыр фэйржызымын ажилчыны Пе-вендорж совет девискээриниң кыры-биле америк самолёттун чөпшөөшкөн ужудушкуну удуу моол ажилчы аны шыгызымы-биле киленип турарын делетлээ. Делегейиң дү-шкүрүлүгү чоруун кошкыдырыңче ула-ганга нияти уламышкыны тооп көрбөй турар Барымы чүктүн ич-пералистиг бөлүктөрүн үүгедип турар чүдү делетей байдалың чиде-лечилер дээр кара салгышты орла-дажымшык болуур.

Совет Эвилелинин агаар кызыга-рын шыанжын сорулга-биле америк самолёттун кара салгышты үрээш-киди хөй-ниитини күштүг киле-

ни болдурган. Улустар аразынык халылашканын чымчалыкыга амы-биле удурашып турар бөлүк-тер барын, сөөк дайынны каттап чорулар дээш кыдым-даа аргаларын ал-арын чешкинеми шак бо чөпшөө-дөшкениндел илди хөй-ниити кө-рүп турар. «Америк самолёт-биле бол-ган таарылга элчымизинде чөпшөө-дөшкенин туруп турда кижин тө-рөгөтөн үргүчү-ле айымылды чө-руктарга талкарап болурун көргүдүп турар деп «Трибюн» солун бижээн.

ССР-ниң кызыгарыңче шүрүп кирген самолёттун шыанжыкын үү-гедиглерин Вашингтоннуң тускай сорулгалы эдегерин хөй америк сол-дуннар агартырын оралдажып турар. Ынчаарга чымык солунар шак мын-дыг киленишкенин АРШ-ты деле-гейиң хөй-ниитизиниң мурунунга чүгө берге байдалга тургузуп ту-рар аэс, харын делегейге тайынга кыжанын тургузуп турар деп миль-биле бижээн. Сент-Луисте үнүп ту-рар «Поет диспетч» солун мычанды бижээн: ССР-ниң девискээриниң кырыга америк шыанжын самолёт-чу болбашкына таварыштырар черлери картага делетлеп турганы

«бир аэс ону биске улур херекээр бола, бистер анда удуу ханымы-биле килеңдээривис болушкун болу-дур».

Луисисалде (Кентукки штат) үнүп турар «Курьер-Джорнал» солун өз чорук Каттышкан Штаттарын букар-тадып турар деп билдирген. «Удурут-кү ралду өйнаар тылазе бистер дайынны аэс, а тайынны күзөп турарымыс бүдүрүдүр ужуруу бис, шак өз херекче бистин күш-те-ренисти угадырып шыанжыкыны көргүдүр ужуруу бис. Ынчаарга сэм-жалт-биле болган таарылга ону канчаар көрүп турары биске улуг хораны чедирип турар» деп өз со-луу бижээн.

«Кроникл» (Сан-Франциско) деп солун үстүңө солун шыкшак шак-ла мындыг шыңчалыг чүе чугалаан, мынчаар бижип турар: тускай албан черлериниң кылаганы меделет-лери АКШ-тың ат-адырынга согу-ну берген.

Канзасада туруп турар фельдмар-шал Монтомери ССР-ниң кыры-биле америк шыанжын самолёттун ужудушкуну «угаан медел чөк чо-руктуң делетиз үүгедиз» деп адык делетлени кылган. Ынчаарга бо чо-рук бистер бүгү делегейге дүшкүр-лүг чорукту кошкыдырынын орунда